DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)
11. august 1995 *

I de forenede sager C-367/93 — C-377/93,

angående elleve anmodninger, som Tarifcommissie (Nederlandene) i medfør af EØF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i de for nævnte ret verserende sager,

F. G. Roders BV (sag C-367/93, C-368/93, C-369/93 og C-370/93)

mod

Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen,

RSK Internationale Expeditie-en Vervoeronderneming BV (sag C-371/93 og C-372/93)

mod

Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen,

Damco van Swieten BV (sag C-373/93 og C-377/93)

* Processprog: nederlandsk.

mod

Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen,

VGL Internationale Expeditie BV (sag C-374/93 og C-375/93)

mod

Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen,

og

Zaans Veem BV (sag C-376/93)

mod

Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af EØF-traktatens artikel 95,

har

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, F.A. Schockweiler, og dommerne P.J.G. Kapteyn, G.F. Mancini, C.N. Kakouris og J.L. Murray (refererende dommer),

generaladvokat: G. Tesauro
justitssekretær: ekspeditionssekretær H.A. Rühl,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen ved H. Bijker

— RSK Internationale Expeditie-en Vervoeronderneming BV, Damco van Swieten BV, VGL Internationale Expeditie BV og Zaans Veem BV ved skatterådgiver J. G. Olijve

— den nederlandske regering ved juridisch adviseur A. Bos, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget

— den portugisiske regering ved director Luis Fernandes, Serviço Jurídico, Direcção-Geral das Comunidades Europeias, Udenrigsministeriet, og jurist Angelo Cortesão Seiça Neves, samme generaldirektorat, som befuldmægtigede

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Enrico Traversa og Pieter van Nuffel, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 8. december 1994 er afgivet mundtlige indlæg af F. G. Roders BV ved skatterådgiverne P. Kavelaars, R. J. J. M. Keijsers og H. C. de Bie, af RSK Internationale Expeditie-en Vervoeronderneming BV, af Damco van Swieten BV, af VGL Internationale Expeditie BV, af Zaans Veem BV, af den nederlandske regering ved adjunct-juridisch adviseur J.W. de

Zwaan, Udenrigsministeriet, som befuldmægtiget, af den portugisiske regering og af Kommissionen,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 19. januar 1995,

afsagt følgende

Dom

1 Ved elleve kendelser af 7. juli 1993, indgået til Domstolen den 30. juli 1993, har Tariefcommissie i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt to præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af traktatens artikel 95.

2 Spørgsmålene er rejst under nogle tvister mellem importører af alkoholholdige drikkevarer og Inspecteur der Invoerrechten en Accijnzen (myndighed for told- og forbrugsafgifter), Amsterdam, som vedrører forbrugsafgifter på vin og de særlige vinafgifter, som er opkrævet af vine, der er indført fra andre medlemsstater.

3 I medfør af konventionen om harmonisering af forbrugsafgifter og gebyr for ydelse af garanti for arbejder af ædle metaller (*Staatsblad* 1951, s. 215, herefter benævnt »harmoniseringskonventionen«), som blev indgået den 18. februar 1950 mellem Belgien, Luxembourg og Nederlandene, er satserne og kriterierne for opkrævning af afgifter på gærede drikkevarer fremstillet på basis af frugter samt mousserende gærede drikkevarer blevet harmoniseret. Ved harmoniseringskonventionens artikel 9, 9a og 10 — som fastsat ved den sjette protokol af 26. januar 1976 (*Tractatenblad* 1976, s. 46) — er der således blevet indført en

fælles forbrugsafgift for de tre stater og en supplerende forbrugsafgift, som opkræves i Nederlandene og i Belgien såvel i produktionsleddet som ved indførslen. Ifølge konventionens artikel 18 skal der vedtages foranstaltninger i Nederlandene og inden for rammerne af Den Belgisk-luxembourgske Økonomiske Union for at sikre harmoniseringen af de gældende love og administrative forskrifter vedrørende opkrævning af de forbrugsafgifter, for hvilke der er indført en fælles ordning. Ifølge artikel 19, stk. 2, skal de forbrugsafgifter, som en af de kontraherende parter opkræver af varer, der er undergivet en fælles afgiftsordning, og som afsendes fra denne kontraherende parts område til en anden parts, udbetales til sidstnævnte. Den indbyrdes afregning mellem parterne finder sted på grundlag af de herom af de kompetente ministre udfærdigede regler.

4 I medfør af disse regler kunne den toldmyndighed, som havde den territoriale kompetence, opkræve den fælles forbrugsafgift af de varer, som importeredes fra andre stater, afhængig af på hvilket sted de blev indført på Benelux-området. Parterne foretog som følge heraf regelmæssigt en indbyrdes afregning vedrørende den opkrævede told.

5 I henhold til harmoniseringskonventionens artikel 9a, stk. 3, som fastsat ved den sjette protokol, har de kompetente ministre for de kontraherende parter endvidere kunnet indrømme hel eller delvis fritagelse for forbrugsafgifterne på gærede drikkevarer, som var fremstillet på basis af andre frugter end friske eller tørrede druer inden for Benelux-landene eller indført på deres område.

6 Også de luxembourgske vine, der fremstilles på basis af druer, kunne efter Benelux-reglerne fritages for forbrugsafgifterne. Denne fritagelse havde oprindelig hjemmel i artikel 6 i konventionen af 25. juli 1921 om oprettelse af Den Belgisk-luxembourgske Økonomiske Union (*Recueil des traités de la société des nations*, 1922, s. 224). Reglen herom blev gentaget i traktaten af 3. februar 1958 om oprettelse af Den Økonomiske Union Benelux (*Recueil des traités des Nations unies*, 381, s. 165), hvori artikel 80, stk. 2 — i den version heraf, som var indeholdt i førnævnte sjette protokol — bestemte, at de naturlige vine, som

i overensstemmelse med de i Storhertugdømmet gældende love og administrative forskrifter var fremstillet i dette land på grundlag af friske druer, der ligeledes var dyrket i landet, ikke kunne pålægges nogen af de forbrugsafgifter eller supplerende forbrugsafgifter, som er omhandlet i harmoniseringskonventionen.

7 På tidspunktet for de faktiske omstændigheder i hovedsagerne anvendtes de satser for forbrugsafgifterne, som fremgik af den dagældende syvende protokol af 14. september 1984 til harmoniseringskonventionen (*Tractatenblad* 1984, s. 122). De heri fastsatte afgifter var ligeledes indeholdt i den nederlandske lov af 30. maj 1963 om forbrugsafgifter af alkoholholdige produkter (*Staatsblad* 240, herefter benævnt »lov af 1963«), som siden hen er ændret flere gange.

8 Artikel 4 og 5 i den affattelse af lov af 1963, som gjaldt på tidspunktet for de faktiske omstændigheder i hovedsagerne, indeholdt en sondring, mellem på den ene side stille vine, herunder såvel vine af druer, hvis alkoholindhold ikke overstiger 22% vol., som vine af frugter, hvis alkoholindhold ikke overstiger 15% vol., og på den anden side mousserende vine, herunder mousserende vine fremstillet på basis af druer og mousserende vine fremstillet på basis af andre frugter end druer. De produkter, som ikke henhører under disse grupper, navnlig fordi de har et større alkoholindhold end det angivne, var klassificeret som »alkoholholdige produkter« og som sådan pålagt en større forbrugsafgift på grundlag af alkoholen.

9 Af alle stille vine, som fremstilles eller indføres i Nederlandene, skal der som hovedregel svares en forbrugsafgift af vin og en særlig forbrugsafgift af vin (artikel 2, stk. 2 og 3, i lov af 1963). Også af alle mousserende vine skal der som hovedregel svares såvel en forbrugsafgift som en særlig forbrugsafgift for sådanne vine (artikel 2, stk. 4 og 5, i lov af 1963). Ifølge artikel 85a og artikel 88d i lov af 1963 er stille frugtvine dog afgiftsfritaget, såfremt de opfylder visse betingelser med hensyn til etikettering og emballering. Afgiften for mousserende vine af frugter er endvidere lavere end afgiften for mousserende vine af druer. Desuden skal der betales

vinafgift af importerede mousserende vine fremstillet på basis af druer, mens importerede mousserende vine fremstillet på basis af frugter er fritaget for denne afgift.

10 Den 11. januar 1991 afviste Inspecteur der Invoerrechten en Accijnze n, Amsterdam, de elleve klager, som importørerne havde indgivet vedrørende anvendelsen af vinafgifterne og de særlige vinafgifter ved indførsel af følgende produkter fra andre medlemsstater:

— madeira fra Portugal med et alkoholindhold på 18% (sag C-367/93)

— rødvin fra Frankrig med et alkoholindhold på 12% (sag C-368/93, C-372/93 og C-375/93)

— champagne fra Frankrig med et alkoholindhold på 12% (sag C-369/93, C-373/93 og C-377/93)

— vermouth fra Italien med et alkoholindhold på 13,5% (sag C-370/93)

— sherry fra Spanien med et alkolholindhold på 17% (sag C-371/93, C-374/93 og C-376/93).

I klagerne havde importørerne — som ikke havde kunnet opnå afgiftsfritagelse for frugtvinene — anført, at den nederlandske lovgivning var i strid med traktatens artikel 95, for så vidt som den indeholdt forskellige afgifter for vine af druer og for vine af andre frugter end druer.

11 Importørerne anlagde herefter sag vedrørende hver af disse klageafvisninger. Det er under disse retstvister, Tarifcommissie har besluttet at udsætte sagerne og at anmode Domstolen om at besvare følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Er den i denne sag omhandlede opkrævning af forbrugsafgift for vin ved indførsel til Nederlandene af [*det angivne produkt*] med oprindelse i [*den pågældende medlemsstat*] og med et alkoholindhold på [*den pågældende procent*] i strid med EØF-traktatens artikel 95, navnlig henset til den afgiftsmæssige behandling af frugtvin i henhold til de dagældende nederlandske forbrugsafgiftsbestemmelser og til den omstændighed, at Nederlandene er medlem af Benelux?

2) Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende, hvilken tidsmæssig virkning bør en sådan bekræftende besvarelse da have?«

12 Ved kendelse af 6. september 1993 har Domstolen i henhold til procesreglementets artikel 43 forenet sagerne C-367/93, C-368/93, C-369/93, C-370/93, C-371/93, C-372/93, C-373/93, C-374/93, C-375/93, C-376/93 og C-377/93 med henblik på den skriftlige og mundtlige forhandling samt dommen.

Første spørgsmål

13 Indledningsvis bemærkes, at det ikke tilkommer Domstolen under en sag i medfør af traktatens artikel 177 at udtale sig om, hvorvidt en national ordning er forenelig med fællesskabsretten, men at Domstolen har kompetence til at forsyne den nationale retsinstans med alle de fortolkningselementer vedrørende fællesskabsretten, som giver den mulighed for med henblik på sin afgørelse af hovedsagen at bedømme, om ordningen er forenelig med fællesskabsretten (jf. bl.a. dom af 8.10.1992, sag C-143/91, Van der Tas, Sml. I, s. 5045, præmis 12).

14 Med det første spørgsmål anmodes Domstolen om at fortolke EØF-traktatens artikel 95, stk. 1 og 2. Disse bestemmelser lyder således:

»Ingen medlemsstat må direkte eller indirekte pålægge varer fra andre medlemsstater interne afgifter af nogen art, som er højere end de afgifter, der direkte eller indirekte pålægges lignende indenlandske varer.

Endvidere må ingen medlemsstat pålægge varer fra andre medlemsstater interne afgifter, som indirekte vil kunne beskytte andre produkter.«

15 Som det fremgår af Domstolens faste praksis, har artikel 95 i det hele til formål at sikre varernes frie bevægelighed mellem medlemsstaterne på normale konkurrencevilkår gennem fjernelse af enhver form for beskyttelse som følge af interne afgifter, der virker diskriminerende over for varer fra andre medlemsstater. Bestemmelsen skal således sikre, at interne afgifter virker fuldstændigt neutralt i forhold til konkurrencen mellem indenlandske og indførte varer (jf. dom af 11.12.1990, sag C-47/88, Kommissionen mod Danmark, Sml. I, s. 4509, præmis 9).

16 Det fremgår af forelæggelseskendelserne, at den nationale rets spørgsmål navnlig drejer sig om, hvorledes begrebet indenlandske varer i artikel 95 skal forstås, og om de i sagen omhandlede varer — såfremt artikel 95, stk. 1, finder anvendelse — kan anses for lignende varer som de frugtvine, der er afgiftsfritaget. Såfremt de i sagen omhandlede varer derimod ikke kan anses for lignende varer som de indenlandske varer, må det undersøges, om artikel 95, stk. 2, kan finde anvendelse.

Begrebet indenlandske varer

17 Definitionen af begrebet »indenlandske varer« er et væsentligt element ved anvendelsen af artikel 95.

18 Den nederlandske regering har gjort gældende, at spørgsmålet om, hvorledes dette begreb bør forstås i den foreliggende sag, afhænger af forholdet mellem artikel 95 og de nævnte Benelux-regler. Den henviser til, at fællesskabsrettens bestemmelser ifølge traktatens artikel 233 ikke er til hinder for, at den mellem Belgien, Luxembourg og Nederlandene oprettede union fortsat består og gennemføres, i det omfang denne unions mål ikke nås ved anvendelsen af traktaten. Domstolen har fortolket denne bestemmelse således, at dens formål er at forhindre, at anvendelsen af fællesskabsretten bevirker, at denne regionale union opløses, eller at dens udvikling hindres. Artikel 233 giver altså de pågældende tre medlemsstater mulighed for at anvende de inden for unionen gældende regler under fravigelse af Fællesskabets regler, i det omfang unionen er foran med hensyn til gennemførelsen af fællesmarkedet (dom af 16.5.1984, sag 105/83, Pakvries, Sml. s. 2101, præmis 11).

19 Den nederlandske regerings argumentation på dette punkt går således ud på, at under hensyn til den harmonisering, som er indført for reglerne om forbrugsafgifter i Belgien, Luxembourg og Nederlandene, må disse tre medlemsstater betragtes som én medlemsstat hvad angår anvendelsen af traktatens artikel 95. På grund af den betydning, som produktionen af frugtvine og druevine har i Beneluxlandene, bør druevin ifølge regeringen følgelig anses for en indenlandsk vare. Da frugtvin og druevin begge er indenlandske varer, foreligger der ingen diskrimination i traktatens artikel 95's forstand.

20 Det må herom fastslås, at Belgiens, Nederlandenes og Luxembourgs områder bør anses for ét område i henseende til forbrugsafgifter på vin. Som det fremgår af nærværende doms præmis 3 ff., er der ved harmoniseringskonventionen indført ensartede satser og kriterier for de forbrugsafgifter, som opkræ-

ves af gærede drikkevarer fremstillet på basis af frugter og for mousserende gærede drikkevarer, idet der herfor er fastsat dels en fælles sats, dels en supplerende sats, som finder anvendelse i Belgien og Nederlandene. Desuden har Benelux-landene indført en ens ordning for opkrævning af forbrugsafgifter og en ordning for indbyrdes afregning.

21 Følgelig må alle frugt- eller druevine, som er fremstillet i Benelux-landene, anses for indenlandske varer i traktatens artikel 95's forstand.

22 Endvidere bemærkes, at det ikke var i strid med traktaten at give luxembourgske druevine en afgiftsmæssig fortrinsstilling inden for Benelux-området i forhold til importerede vine. Som det fremgår af artikel 1, stk. 1, andet afsnit, i den protokol om Storhertugdømmet Luxembourg, der er indeholdt i bilaget til EØF-traktaten, anvendte Belgien, Luxembourg og Nederlandene nemlig den ordning, som var fastsat i artikel 6, stk. 3, i konventionen om Den Belgisk-luxembourgske Økonomiske Union af 25. juli 1921. Denne undtagelsesregel blev opretholdt ved artikel 2 i Rådets forordning (EØF) nr. 541/70 af 20. marts 1970 om landbruget i Storhertugdømmet Luxembourg (EFT 1970 I, s. 141) og andre senere forordninger. De som følge heraf gældende afgiftsfritagelser blev ophævet den 1. januar 1993 ved artikel 2 i Rådets forordning (EØF) nr. 204/90 af 22. januar 1990 om landbruget i Storhertugdømmet Luxembourg (EFT L 22, s. 11).

23 Benelux-landene handlede derfor ikke i strid med artikel 95 ved at give de i Luxembourg fremstillede druevine en afgiftsmæssig fortrinsstilling, hvorimod de ikke dermed var berettiget til at stille de frugtvine, som var fremstillet i en af de tre Benelux-lande, fordelagtigere til skade for de eventuelt lignende drikkevarer, som hidrørte fra en anden af Fællesskabets medlemsstater.

24 Som det fremgår af nærværende doms præmis 3, 4 og 5, fik de frugtvine, som fremstilles inden for Benelux-området, imidlertid en afgiftsmæssig fortrinsstilling i forhold til de importerede druevine, som Kommissionen og sagsøgerne i hovedsagen anser for lignende varer som frugtvine.

25 Denne afgiftsmæssige forskelsbehandling af de importerede varer kan ikke anses for nødvendig for, at den ved Benelux-aftalen indførte ordning kan fungere tilfredsstillende, og kan derfor ikke anses for berettiget efter traktatens artikel 233.

Spørgsmålet, om de pågældende varer er lignende

26 Det skal dernæst undersøges, om de forskellige druevine, som er omhandlet i hovedsagerne, er lignende varer som frugtvine i traktatens artikel 95, stk. 1's forstand.

27 Ifølge Domstolens faste praksis, hvorefter der anlægges en vid fortolkning af begrebet lignende varer, skal dette spørgsmål vurderes ud fra en undersøgelse af, om de pågældende varer frembyder ensartede egenskaber og tjener samme behov ud fra et forbrugersynspunkt. Denne undersøgelse skal ikke foretages på grundlag af et strengt identitetskriterium, men ud fra, om varerne med hensyn til deres anvendelse er beslægtet med hinanden og sammenlignelige. Hvad særlig angår vurderingen af, om frugtvine og druevine er lignende varer, har Domstolen fastslået, at der på den ene side må tages hensyn til samtlige de objektive kendetegn hos de to grupper af drikkevarer, såsom deres oprindelse, den anvendte fremstillingsmetode, deres organoleptiske egenskaber, herunder navnlig smag og alkoholindhold, og på den anden side til, om de to grupper af drikkevarer må antages at tjene samme behov ud fra et forbrugersynspunkt (se dom af 4.3.1986, sag 106/84, Kommissionen mod Danmark, Sml. s. 833, præmis 12).

8 Disse kriterier skal i den foreliggende sag anvendes på henholdsvis rødvine, hedvin af typen sherry og madeira, vermouth samt champagne.

29 Hvad angår rødvine må der sondres mellem bordvine, som er omhandlet i sag C-368/93 og C-372/93, og kvalitetsrødvine fra et bestemt dyrkningsområde, som er omhandlet i sag C-375/93.

30 I præmis 14 og 15 i førnævnte dom af 4. marts 1986 i sagen Kommissionen mod Danmark bemærkede Domstolen, at bordvine, uanset om der er tale om frugtvin eller druevin, fremstilles på grundlag af samme slags råvarer, nemlig landbrugsprodukter, og efter samme fremstillingsmetode, nemlig naturlig gæring. Domstolen anførte endvidere, at de to grupper vine har ensartede organoleptiske egenskaber, navnlig i henseende til smag og alkoholindhold, og at de tjener samme forbrugsbehov, idet de egner sig til at indtages ved de samme lejligheder, både som en forfriskning og i forbindelse med måltider.

31 Det tilkommer den nationale ret at vurdere på grundlag af disse kriterier, om også kvalitetsrødvine fra et bestemt dyrkningsområde må anses for lignende varer som frugtvine i traktatens artikel 95, stk. 1's forstand.

32 Hvad angår de typer hedvin, som er omhandlet i sag C-371/93, C-374/93 og C-376/93 (sherry) og i sag C-367/93 (madeira) bemærkes, at disse vine betragtes som værende forskellige fra bordvine, da de normalt indtages dels som aperitif, dels som dessertvin, og dermed tjener forskellige forbrugsbehov. Desuden bemærkes, at alkoholindholdet i sherry (som er på 17% vol.) og i madeira (18% vol.) er højere end i frugtvin (15% vol.), som behandles lempeligere i afgiftsmæssig henseende.

33 Vermouth, som er omhandlet i sag C-370/93, har et alkoholindhold på 13,5% vol. og kan derfor ligestilles med stille frugtvine med et alkoholindhold på ikke over 15% vol. Der må dog tages hensyn til, at vermouth ikke fremstilles på grundlag af de samme råvarer som frugtvin, da der ikke blot tilføjes ethylalkohol i druevinen, men også en lille mængde af en planteblanding, som giver vermouth dens særlige smag. Følgelig har vermouth ikke tilsvarende organoleptiske egenskaber som stille frugtvine, og de to grupper drikkevarer tjener forskellige forbrugsbehov.

34 På grundlag af de konstateringer, som det tilkommer den forelæggende ret at foretage med hensyn til, om der findes frugtvine med tilsvarende egenskaber, må den forelæggende ret vurdere, om den i sagen omhandlede vin kan betragtes som en lignende vare.

35 Hvad angår champagne, som er omhandlet i sag C-369/93 C-373/93 og C-377/93, bemærkes først, at såvel mousserende frugtvine som champagne ganske vist fremstilles på grundlag af samme slags råvarer, men dog ikke efter samme fremstillingsmetode. Mens champagne gøres mousserende ved en naturlig metode, nemlig ved hjælp af yderligere en alkoholisk gæring på flaske, er det nødvendigt at tilsætte kulsyre til de mousserende frugtvine, hvilket ikke er en naturlig gæringsmetode. Desuden kan champagnes organoleptiske egenskaber ikke sammenlignes med de mousserende frugtvines. Endelig tjener de to grupper af drikkevarer ikke de samme forbrugsbehov, navnlig fordi champagne normalt drikkes ved særlige lejligheder.

36 Det tilkommer den nationale ret at vurdere på grundlag af disse kriterier, om den i sag C-369/93, C-373/93 og C-377/93 omhandlede champagne kan anses for en lignende vare som mousserende frugtvine med et alkoholindhold på ikke over 15% vol.

Spørgsmålet om anvendelse af artikel 95, stk. 2

37 Selv om en national lovgivning af den i hovedsagerne omhandlede art måtte være forenelig med traktatens artikel 95, stk. 1, for så vidt angår sherry, madeira, vermouth og champagne, kan den dog være i strid med artikel 95, stk. 2. Det findes derfor hensigtsmæssigt at forsyne den forelæggende ret med alle de oplysninger, som giver den mulighed for at afgøre, om en sådan lovgivning er forenelig med denne traktatbestemmelse.

38 Domstolen har herom allerede tidligere fastslået, at formålet med traktatens artikel 95, stk. 2, er at afskaffe enhver form for indirekte afgiftsmæssig beskyttelse af indenlandske varer i forhold til varer, som uden i stk. 1's forstand at være lignende varer som indenlandske varer dog delvis, indirekte eller potentielt er i konkurrence med visse af de indenlandske varer (se dom af 9.7.1987, sag 356/85, Kommissionen mod Belgien, Sml. s. 3299, præmis 7).

39 Desuden skal vurderingen af, om en afgiftsbyrde er forenelig med artikel 95, stk. 2, efter Domstolens faste praksis foretages under hensyn til denne afgiftsbyrdes indvirkning på konkurrenceforholdet mellem de pågældende varer. Det afgørende spørgsmål er derfor, om denne afgiftsbyrde kan påvirke det pågældende marked ved at nedsætte det potentielle forbrug af importerede varer til fordel for konkurrerende indenlandske varer (se førnævnte dom i sagen Kommissionen mod Belgien, præmis 15). Herved skal den nationale ret tage hensyn til forskellen mellem de pågældende varers salgspris og virkningen af denne forskel på forbrugernes valg samt til udviklingen i forbruget af de pågældende varer.

40 Det første spørgsmål fra Tarifcommissie må herefter besvares således:

— En medlemsstat kan ikke påberåbe sig traktatens artikel 233 som begrundelse for at unddrage sig sine forpligtelser efter traktatens artikel 95, når dette ikke er nødvendigt for, at Benelux-ordningen kan fungere tilfredsstillende.

— EØF-traktatens artikel 95, stk. 1, skal fortolkes således, at den nationale ret på grundlag af de af Domstolen fastlagte kriterier skal vurdere, om

— varer såsom, på den ene side, røde bordvine, røde kvalitetsvine fra bestemte dyrkningsområder, sherry, madeira og vermouth og, på den anden side, stille frugtvine med et alkoholindhold på ikke over 15% vol. er lignende varer

— varer såsom champagne og mousserende frugtvine med et alkoholindhold på ikke over 15% vol. er lignende varer.

— EØF-traktatens artikel 95, stk. 2, skal fortolkes således, at vurderingen af, om en afgiftsbyrde er forenelig med denne bestemmelse, skal foretages under hensyn til afgiftsbyrdens indvirkning på konkurrenceforholdet mellem de pågældende varer, hvorved det navnlig skal undersøges, om afgiftsbyrden kan påvirke det pågældende marked ved at nedsætte det potentielle forbrug af importerede varer til fordel for konkurrerende indenlandske varer. Herved skal den nationale ret tage hensyn til forskellen mellem de pågældende varers salgspris og virkningen af denne forskel på forbrugernes valg samt til udviklingen i forbruget af de pågældende varer.

Andet spørgsmål

41 Med det andet spørgsmål anmodes Domstolen om at afgøre, om virkningerne af dommen i denne sag skal begrænses tidsmæssigt, såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende.

42 Herom bemærkes, at efter fastpraksis præciserer og klarlægger den fortolkning, som Domstolen foretager af en regel i fællesskabsretten under udøvelse af sin kompetence i henhold til traktatens 177, i nødvendigt omfang denne regels betydning og rækkevidde, således som den skal eller skulle forstås og anvendes siden tidspunktet for sin ikrafttræden. Følgelig kan og skal retten anvende den således fortolkede regel selv på retsforhold, der er stiftet før, og som består på det tidspunkt, der afsiges dom vedrørende den præjudicielle anmodning om en fortolkning, såfremt betingelserne for at anlægge sag ved de kompetente retter om anvendelsen af den pågældende regel i øvrigt er opfyldt (se dom af 27.3.1980, sag 61/79, Denkavit italiana, Sml. s. 1205, præmis 16).

43 Under hensyn til disse principper kan virkningen af en dom vedrørende en præjudiciel anmodning om en fortolkning kun begrænses tidsmæssigt, såfremt der foreligger helt ekstraordinære omstændigheder (se herom bl.a førnævnte dom i sagen Denkavit italiana, præmis 17). Domstolen har kun truffet en sådan bestemmelse under ganske bestemte forhold, hvor der ellers var risiko for alvorlige økonomiske følger, navnlig fordi der var stiftet mange retsforhold i god tro i henhold til de pågældende retsforskrifter, som blev anset for at være lovligt i kraft, og fordi det fremgik, at de private og de nationale myndigheder var blevet forledt til at følge en adfærd, som ikke var i overensstemmelse med Fællesskabets retsforskrifter, på grund af en objektiv og betydelig usikkerhed vedrørende fællesskabsforskrifternes rækkevidde, en usikkerhed, som de øvrige medlemsstater eller Kommissionen eventuelt selv havde bidraget til med den af dem fulgte adfærd (se bl. a. dom af 16.7.1992, sag C-163/90, Legros m.fl., Sml. I, s. 4625).

44 Der er ikke i den foreliggende sag nogen omstændighed, som kan begrunde en fravigelse af princippet om, at fortolkningsdomme har tilbagevirkende gyldighed.

45 Det skal herved bemærkes, at fortolkningen af artikel 95 samt spørgsmålet om denne bestemmelses umiddelbare anvendelighed har været genstand for en fast, fyldig og varieret retspraksis, som ikke efterlader nogen tvivl om bestemmelsens rækkevidde (se bl.a. dom af 27.5.1981, forenede sager 142/80 og 143/80, Essevi og Salengo, Sml. s. 1413, præmis 33). Desuden bemærkes, at

Kommissionen den 17. oktober 1990 iværksatte en traktatbrudsprocedure mod Kongeriget Nederlandene, hvori den netop foreholdt det, at de lovbestemmelser, som er omhandlet i hovedsagerne, er uforenelige med traktatens artikel 95. Denne procedure blev senere indstillet, efter at Nederlandene havde vedtaget de nye lovbestemmelser på området, som trådte i kraft den 1. januar 1993.

46 Den nederlandske regering fremhæver endvidere det omfattende økonomiske tab, som den vil lide, hvis dommen anvendes uden videre. Den tilføjer, at dette vil medføre en uberettiget fordel for de pågældende afgiftspligtige, da de allerede har overvæltet afgiften på deres kunder, og da de ikke vil refundere disse afgiften, såfremt de får den tilbagebetalt.

47 Disse argumenter kan ikke godtages.

48 For det første har de finansielle følger, det kan have for en regering, at en afgift er ulovlig, aldrig i sig selv kunnet begrunde, at virkningen af en dom, som afsiges af Domstolen, begrænses tidsmæssigt (se dom af 31.3.1992, sag C-200/90, Dansk Denkavit og Poulsen Trading, Sml. I, s. 2217). I modsat fald ville de groveste tilsidesættelser i øvrigt blive behandlet lempeligst, da det er dem, som kan have de største finansielle følger for medlemsstaterne. Hertil kommer, at det ville medføre en væsentlig svækkelse af beskyttelsen ved domstolene af de rettigheder, som tilkommer de afgiftspligtige efter Fællesskabets afgiftsregler, såfremt en doms virkning blev begrænset tidsmæssigt udelukkende under hensyn til sådanne betragtninger.

49 For det andet bemærkes i overensstemmelse med Domstolens faste praksis, at selv om fællesskabsretten ikke udelukker, at der tages hensyn til, at afgifter, der er opkrævet med urette, har kunnet overvæltes på andre erhvervsdrivende eller forbrugerne, påhviler det medlemsstaterne at sikre, at tilbagebetaling af afgifter, som er opkrævet i strid med artikel 95, sker i overensstemmelse med reg-

lerne i deres interne retsorden på betingelser, som ikke må være mindre gunstige end dem, der gælder for tilsvarende nationale søgsmål, og under ingen omstændigheder må umuliggøre hævdelse af rettigheder, som følger af Fællesskabets retsorden (se dom af 27.2.1980, sag 68/79, Just, Sml. s. 501, præmis 27).

50 Det andet spørgsmål må herefter besvares med, at virkningerne af dommen i denne sag ikke skal begrænses tidsmæssigt.

Sagens omkostninger

51 De udgifter, der er afholdt af den nederlandske og portugisiske regering og af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagernes parter udgør et led i de sager, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Tarifcommissie ved kendelser af 7. juli 1993, for ret:

1) En medlemsstat kan ikke påberåbe sig EØF-traktatens artikel 233 som begrundelse for at unddrage sig sine forpligtelser efter traktatens artikel

95, når dette ikke er nødvendigt for, at Benelux-ordningen kan fungere tilfredsstillende.

2) EØF-traktatens artikel 95, stk. 1, skal fortolkes således, at den nationale ret på grundlag af de af Domstolen fastlagte kriterier skal vurdere, om

— varer såsom, på den ene side, røde bordvine, røde kvalitetsvine fra bestemte dyrkningsområder, sherry, madeira og vermouth og, på den anden side, stille frugtvine med et alkoholindhold på ikke over 15% vol. er lignende varer

— varer såsom champagne og mousserende frugtvine med et alkoholindhold på ikke over 15% vol. er lignende varer.

3) EØF-traktatens artikel 95, stk. 2, skal fortolkes således, at vurderingen af, om en afgiftsbyrde er forenelig med denne bestemmelse, skal foretages under hensyn til afgiftsbyrdens indvirkning på konkurrenceforholdet mellem de pågældende varer, hvorved det navnlig skal undersøges, om afgiftsbyrden kan påvirke det pågældende marked ved at nedsætte det potentielle forbrug af importerede varer til fordel for konkurrerende indenlandske varer. Herved skal den nationale ret tage hensyn til forskellen mellem de pågældende varers salgspris og virkningen af denne forskel på forbrugernes valg samt til udviklingen i forbruget af de pågældende varer.

4) Virkningerne af denne dom skal ikke begrænses tidsmæssigt.

Schockweiler Kapteyn Mancini

Kakouris Murray

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 11. august 1995.

R. Grass

Justitssekretær

F.A. Schockweiler

Formand for Sjette Afdeling